

Л. М. Маланчук

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0207-3281>

С. Л. Маланчук

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5322-9309>

В. М. Мартинюк

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1108-134X>

У. Я. Франчук

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0338-2791>

І. М. Маланчин

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3899-9166>

М. О. Франчук

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3384-2605>

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ У ДОСЯГНЕННІ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ № 1

**L. M. Malanchuk, S. L. Malanchuk, V. M. Martyniuk,
U. Ya. Franchuk, I. M. Malanchyn, M. O. Franchuk**

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

THE ROLE OF MODERN TEACHING AND EDUCATING TOOLS IN ACHIEVING PROGRAM RESULTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS AT THE DEPARTMENT OF OBSTETRICS AND GYNECOLOGY №. 1

Анотація. Освіта є динамічним процесом і має базуватися на передових стратегіях викладання й навчання із врахуванням та задоволенням потреб здобувачів освіти. Розроблена і впроваджена в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України освітня програма зі спеціальності 222 «Медицина», галузі знань 22 «Охорона здоров'я» відповідно до Стандарту вищої медичної освіти реалізується з метою підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців у сфері медицини, які здатні застосовувати набуті знання, уміння, навички для вирішення типових і складних задач у контексті профілактики, діагностики та лікування захворювань людини.

Для досягнення програмних результатів навчання логічно структурована матриця освітньої програми упродовж усіх років навчання передбачає вивчення основних та вибіркового компонентів. Опануванню загальних та фахових компетентностей сприяє передбачений у програмі варіант вибіркового дисциплін, зокрема на 6 курсі з профілю «Акушерство і гінекологія» для студентів, які планують обрати цю спеціальність у подальшому.

Ця стаття присвячена оцінці дискусійних питань щодо ролі сучасних інструментів навчання та викладання з метою досягнення програмних результатів освітнього процесу зі спеціальності «Акушерство і гінекологія».

Ключові слова: освітній процес; інтерактивні методи навчання; професійні компетентності; програмні результати навчання; основний компонент; вибіркового компоненту навчання.

Abstract. Education is a dynamic process and should be based on advanced teaching and learning strategies, taking into account and meeting the needs of the education seekers.

Developed and implemented at I. Horbachevsky Ternopil National Medical University educational program in specialty 222 Medicine, branch of knowledge 22 Health Care, in accordance with the Standard of Higher Medical Education, is implemented with the aim of training highly qualified and competitive specialists in the field of medicine who are able to apply the acquired knowledge, abilities, skills for solving typical and complex problems in the context of prevention, diagnosis and treatment of human diseases.

In order to achieve the programmatic learning outcomes, the logically structured matrix of educational program provides the study of the main and optional components during all years of study. Mastery of general and professional competences is facilitated by the

© Л. М. Маланчук, С. Л. Маланчук, В. М. Мартинюк та ін.

option of optional subjects provided in the program, in particular, in the 6th year of the “Obstetrics and Gynecology” profile for the students, who plan to choose this specialty in the future.

This article is devoted to the assessment of debatable issues regarding the role of modern teaching and learning tools in order to achieve the programmatic results of the educational process in the specialty “Obstetrics and Gynecology”.

Key words: educational process; interactive teaching methods; professional competences; program learning outcomes; main component; optional training component.

Вступ. Формування майбутнього лікаря розпочинається із перших днів навчання у медичному закладі вищої освіти і продовжується в системі безперервного професійного розвитку впродовж усієї кар’єри фахівця. Шість років інтенсивної освіти передбачають на кожному етапі якісне засвоєння загальних та фахових компетентностей із конкретними програмними результатами при опануванні основних та вибіркового компонентів (ОК, ВК). Освоєння базових комунікативних і клінічних навичок розпочинається з вивчення пропедевтичних дисциплін і вдосконалюється із розширенням спектра передбачених клінічних дисциплін.

Зміні парадигми навчання від предметоцентризму до студентоцентризму сприяє нове бачення у підготовці висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у сфері медицини, що реалізується у рамках затверджені освітньої програми (ОП) у ТНМУ зі спеціальності 222 «Медицина», галузі знань 22 «Охорона здоров’я» і представлено у робочих програмах і силабусах конкретних ОК/ВК з урахуванням принципів академічної мобільності здобувача освіти як суб’єкта процесу навчання та із задоволенням їх потреб навчання українською та англійською мовами [11].

У межах освітньої програми «Лікувальна справа» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров’я», спеціальності 222 «Медицина» студенти 6 курсу, які вирішили поглибити свої базові знання із спеціальності «Акушерство і гінекології» впродовж XI–XII семестрів, окрім основного освітнього компонента, опановують такі вибіркові дисципліни, як:

1. Сучасні аспекти планування сім’ї.
2. Перинатологія та репродуктивна гінекологія.
3. Гінекологічна ендокринологія, гінекологія дітей та підлітків.
4. Онкогінекологія.

Під час навчання на кафедрі застосовуються різні форми і методи навчання: словесні, практичні, пояснювально-ілюстративні, симуляційного навчання; використовують інтерактивні технології колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань тощо [6, 7].

Мета статті – поділитися досвідом застосування новітніх інтерактивних методів навчання на кафедрі акушерства і гінекології № 1 в контексті сучасних вимог щодо цілей, форм організації та кінцевих програмних результатів освітнього процесу у ТНМУ імені І. Я. Горбачевського.

Теоретична частина. 25 % від загального обсягу освітньої програми у ТНМУ згідно з навчальним планом передбачено на вибірковий компонент. Перелік дисциплін вільного вибору за ініціативи здобувачів вищої освіти та академічної спільноти після обговорення робочою групою на чолі з гарантом щорічно переглядається і оновлюється. У цьому процесі беруть активну участь як внутрішні стейкхолдери, так і зовнішні (роботодавці, представники галузевих органів тощо). Вільному вибору індивідуальної освітньої траєкторії сприяють не тільки затверджені нормативні документи (Положення про організацію освітнього процесу, Положення про вибіркові дисципліни та ін.), але й активна інтеграція закладу вищої освіти у міжнародну співпрацю з багатьма університетами Європи в рамках проведення міжнародних форумів, вебінарів, майстер-класів, воркшопів, студентських обмінів тощо [1, 9].

На офіційному WEB-сайті ТНМУ здобувачі вищої освіти мають можливість ознайомитися та обрати у межах освітньої програми з врахуванням рівня вищої освіти вибіркові навчальні дисципліни із загальноуніверситетського каталога, що формується і затверджується вченою радою ЗВО щорічно на поточний навчальний рік. На допомогу студентам при виборі додаткових навчальних програм на порталі університету у розділі інформації для студентів кожна кафедра презентує силабуси пропонує вибіркового дисциплін. Так, здобувачі вищої освіти 6 року навчання для поглиблення знань і вдосконалення практичних навичок мають можливість вибрати бажану спеціалізацію – вибірковий профіль, зокрема «Акушерство та гінекологія». Створення таких вибіркового профілів дозволяє поглибити фахові компетентності здобувачів вищої освіти на 6 році навчання і досягти більш якісних програмних результатів [4].

Отже, розглянемо на прикладі втілення цих новацій у навчальний процес для студентів 6 курсу

на кафедрі акушерства і гінекології № 1 – робочої програми з вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти планування сім'ї». Повний термін навчання за цією програмою передбачає 2,5 кредиту ЄКТС – 75 год, з яких 30 – практичні, а 45 год винесені на самостійну роботу.

Кінцева мета вивчення цієї навчальної дисципліни охоплює цілий спектр системних знань із питань розуміння концептуальних основ нормативно-правового забезпечення послуг із планування сім'ї, основних принципів збереження репродуктивного здоров'я та використання сучасних технологій планування сім'ї, забезпечення пацієнтів адекватними та якісними методами контрацепції. Важлива особливість побудови наскрізної програми навчання дозволяє досягнути найкращих програмних результатів навчання (ПРН) шляхом закріплення їх за відповідними ОК/ВК з ефектом повторення впродовж усього освітнього процесу [15, 17]. Так, щодо розробленої робочої програми з навчальної дисципліни «Сучасні аспекти планування сім'ї», програмні результати розуміння та знання фундаментальних, біомедичних і клінічних наук; уміння виділяти й ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми за стандартними методиками збору скарг, анамнезу життя й захворювання, призначати та аналізувати додаткові методи обстеження, у тому числі сучасні цифрові технології, із метою встановлення клінічного діагнозу і визначення характеру та принципів лікування відповідно до засад доказової медицини; вміння визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, врахувавши вплив соціально-економічних факторів і стан навколишнього середовища на здоров'я людини у прийнятті ефективних рішень менеджменту з дотриманням вимог етики, біоетики та деонтології (ПРН 1–7, 9, 10, 21–23, 28), формуються завдяки набутим знанням із фізіології з біоетикою; мікробіології, вірусології та імунології; акушерства та гінекології [2, 5].

Ґрунтуючись на базових знаннях профільних теоретичних і клінічних дисциплін попередніх років навчання, засвоєння нових комунікативних та клінічних навичок і їх удосконалення в процесі навчання досягаються завдяки: знанням предметної галузі та розумінню професійної діяльності; здатності до абстрактного мислення, аналізу й синтезу; умінню читатися та оволодівати сучасними знаннями і приймати обґрунтовані рішення, працюючи в команді, застосовуючи не тільки Hard skills, але й Soft skills, усвідомлюючи правила рівних мож-

ливостей та гендерних проблем тощо. У процесі спілкування зі здобувачами вищої медичної освіти на кафедрі культивується українськомовне середовище, яке на вимогу сьогодення ще й володіє іноземною мовою (англійською) [12, 13, 18].

Окрім загальних компетентностей, важливу роль під час вивчення вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти планування сім'ї» відведено фаховим компетентностям практичної підготовки. Останні сфокусовані на здатності студентів збирати, визначати пріоритетність та аналізувати всю інформацію (анамнестичну, клінічну, результатів додаткових обстежень), необхідну для організації злагодженої роботи служби планування сім'ї з метою збереження репродуктивного здоров'я жінок, створення сприятливих умов для планування вагітностей, інформаційної підтримки щодо надійних засобів контрацепції з метою регулювання дітонародження з урахуванням основних вимог сучасної медицини «4Р» – це медицина профілактична, персоніфікована, превентивна, партисипативна.

Успіх одержання якісних програмних результатів навчання неподільно пов'язаний із використанням різноманітних методів навчання: словесних (розповідь, бесіда, пояснення); практичних (вправа, дослід, практична робота); пояснювально-ілюстративних (лекції, навчальна література, натуральні об'єкти, відеофільми тощо); індуктивних; аналітичних; репродуктивних; дослідницьких тощо.

Кращому засвоєнню навчального матеріалу сприяє використання інтерактивних технологій колективно-групового навчання (загальне коло, мікрофон, мозковий штурм, case-метод); технологій ситуативного моделювання (симуляція або імітація); технологій опрацювання дискусійних питань (визначення позиції, її відстоювання, зміна позиції, дебати); елементів дистанційного навчання (сервіси *MS Teams*, *Google Meet*).

Упродовж 5 практичних занять, на яких розглядаються теми:

1. Репродуктивне здоров'я. Служба планування сім'ї. Основні контрацептивні стратегії;
2. Основи консультування. Медичні критерії прийнятності методів контрацепції. Вибір методу контрацепції відповідно до періоду життя;
3. Контрацепція жінок з проблемами репродуктивного віку (післяпологова та післяабортна контрацепція, насильство, безпліддя);
4. Контрацепція підлітків та жінок, які наближаються до менопаузи, осіб із фізичними обмеженнями;

5. Контрацепція в жінок з екстрагенітальною патологією, захворюваннями молочних залоз, ВІЛ; здобувачі вищої освіти на основі базових знань із клінічної анатомії жіночих статевих органів та фізіології репродуктивної системи оволодівають практичними навичками:

- збирати та оцінювати гінекологічний анамнез;
- проводити огляд у дзеркалах та бімануальне обстеження;
- проводити клінічне обстеження молочних залоз;
- здійснювати забір матеріалу для цитологічного, бактеріоскопічного та бактеріологічного дослідження і вміння їх інтерпретувати;
- обирати доказові методи досліджень у практиці планування сім'ї;
- вибрати адекватний засіб контрацепції з урахуванням медичних критеріїв їх прийнятності, вікової категорії, нагальних потреб пацієнта.

Наведемо декілька прикладів ефективного застосування інтерактивних технологій під час вивчення основ консультування, роботи з каталогом медичних критеріїв прийнятності контрацептивних засобів [3].

Після привітання/знайомства і короткої інформації щодо цілей та завдань заняття та його зв'язку з іншими питаннями вибіркового циклу пропонуються/узгоджуються інструменти навчання з правилами поведінки.

Систематизувати і зробити зрозумілою подачу матеріалу викладачу допомагають м'які навички – ситуативні вміння, знання, риси характеру, які можуть застосовуватись у будь-якій роботі. Підтримка зорового контакту зі студентами є важливим елементом формування позитивної атмосфери навчання, своєчасної реакції задовільного сприйняття інформації. Зміна сили/висоти голосу, інтонації потрібна для підтримки постійної уваги здобувачів освіти, а використання ділової української мови лише посилює ці ефекти. Усі доречні навички невербального спілкування викладача будуть корисними в процесі навчання: міміка обличчя, пози, жести, рухи, а також так звана парамова – невербальне звучання повідомлень, манера передачі інформації [16].

«Мозкова атака» є однією з найпростіших та водночас ефективніших методів навчання. Вона стимулює мислення та творчий потенціал учасників групової дискусії. Головна мета методу полягає у генеруванні думок, ідей, нестандартних альтернативних рішень. Наприклад, студентам пропонується протягом декількох хвилин дати просту відповідь на запитання: «Які завдання служби

планування сім'ї?» На першому етапі «мозкового штурму» усі відповіді записуються на дошці/плакаті в оригінальному вигляді без жодних коментарів. З метою ініціації процесу можна перше слово надати найбільш активному учаснику і таким чином згенерувати зацікавленість до відповіді інших. Для більш стислого запису пропонується ідей викладач допомагає уточнюючими питаннями сформулювати думку виступаючого. Другий етап проведення цієї методики полягає в обговоренні, стратифікації відповідей для визначення коректних висновків. Належна підсумкова дискусія забезпечує припинення суперечок та гарантує засвоєння суті питання [10, 14].

Далі, у формі колективно-групового навчання – загальне коло, ми розбираємо питання видів контрацепції та медичних критеріїв їх прийнятності з наданням можливості кожному учаснику висловити свою точку зору з конкретного ситуаційного завдання [8].

Наприклад, виноситься на обговорення питання вибору оптимального варіанта запобігання непланованій вагітності для пацієнтки. Умовою успішної роботи в групі є ґрунтовні засадничі знання щодо методів контрацепції та факторів безпечного/ефективного їх використання з урахуванням конкретних бажань пацієнтки, комплаєнтності призначень тощо. Окрім того, розуміння методики вибору методу блокування фертильності без шкоди для здоров'я жінки досягається набуттям знань із медичних критеріїв прийнятності використання контрацептивів. Відповідно до цієї стратифікації, різні методи оцінюються з погляду відношення ризику/користі для здоров'я пацієнтки.

Викладач акцентує увагу на класифікації ВООЗ щодо чотирьох категорій медичних критеріїв прийнятності використання методів регулювання фертильності:

- 1 – стан здоров'я, при якому протипоказання до використання даного методу контрацепції відсутні;
- 2 – стан здоров'я, при якому очікувана користь від використання даного методу контрацепції в цілому перевищує теоретичні або доведені ризики;
- 3 – стан здоров'я, при якому теоретичні або доведені ризики в цілому перевищують очікувану користь від використання даного методу контрацепції;
- 4 – стан здоров'я, при якому використання даного методу контрацепції абсолютно протипоказано.

Якщо категорія «1» – найбільш комплаєнтна, то категорія «2» означає, що цей метод контрацепції

допускається до використання, однак при цьому необхідний ретельний контроль лікаря. Категорія «З» обмежує рекомендації використання, за винятком ситуацій, коли інші засоби контрацепції недоступні або їх використання неприйнятне для пацієнта (потрібне ретельне клінічне обстеження, а при неможливості його проведення у відповідному обсязі використання цього методу контрацепції неприпустиме).

У педагогічній практиці ми часто використовуємо метод ситуативного навчання на конкретних прикладах. Кейс-метод надзвичайно ефективний в умовах віртуального консультування жінки з питань планування вагітності. Індивідуально чи пара отримує заздалегідь модельовану клінічну ситуацію. Після ознайомлення із завданням студенти шукають оптимальне вирішення поставлених завдань. У процесі роботи над кейсом здобувачі вищої освіти повинні враховувати: вік пацієнтки, стан здоров'я партнера, наявність шкідливих звичок та супутньої соматичної/гінекологічної патології, прихильність до контрацепції та її доступність і наявність, а також актуальність питання захисту від інфекцій, які передаються статевим шляхом (включаючи ВІЛ/СНІД) та відновлення фертильності. На етапі оцінювання роботи велике значення приділяється навичкам комунікації з пацієнтом, адже в реаліях повсякденної роботи лікаря саме від них більшою мірою буде залежати рішення щодо використання того чи іншого методу та відповідальне застосування:

- 1) коли починати і як використовувати метод;
- 2) дії у разі порушення правил використання;
- 3) можливі побічні ефекти/усунення побічних ефектів;
- 5) стани, що вказують на необхідність звернення по медичну допомогу, а також куди звертатись;
- 6) термін повторного візиту/доступність наданої інформації.

Послідовність у навчанні з основ консультування із врахуванням медичних критеріїв прийнятності методів контрацепції та вибору методу контролю фертильності відповідно до періоду життя та бажань пацієнтки дозволяє повторити/закріпити із здобувачами такі навички:

- збір детального анамнезу;
- загальне фізикальне обстеження;
- спеціальне гінекологічне обстеження із паралельним скринінгом на рак шийки матки, мікробіологічним профілем;

– призначення додаткових методів обстеження з наступною інтерпретацією одержаних результатів тощо.

За допомогою імітації з використанням гінекологічних фантомів кожен учасник групи удосконалює практичні навички: огляд у дзеркалах та бімануальне обстеження органів малого таза. Детальний алгоритм виконання цих навичок доступний в онлайн-форматі на платформі Moodle у розділі кафедри акушерства і гінекології № 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, впровадження у повсякденне навчання здобувачів вищої медичної освіти у ТНМУ ім. І. Я. Горбачевського ліній матрикулів практичних навичок, практики – симуляційних тренінгів, створення умов вільної освітньої траєкторії з можливістю обирати вибіркові дисципліни і брати участь у міжнародних проектах, а також розширення можливостей та вдосконалення роботи центру симуляційного навчання, стали пріоритетними напрямками затвердженої освітньої програми нашого закладу зі спеціальності 222 «Медицина», галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Враховуючи вищезазначену унікальність ОП, на кафедрі акушерства і гінекології № 1 при розробці робочих програм з ОК та ВК були враховані першочергові завдання щодо формування висококваліфікованого, конкурентоспроможного лікаря, враховані побажання як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів. Доступність інформації в онлайн-форматі забезпечується відповідними онлайн-ресурсами ТНМУ.

Впровадження в освітній процес новітніх підходів навчання неподільно пов'язано із безперервним удосконаленням педагогічної майстерності викладачів. В умовах реалізації принципу академічної свободи науково-педагогічні працівники кафедри активно використовують різні інструменти академічної мобільності: курси, стажування (в тому числі дистанційне навчання на освітніх платформах Prometheus, EdEra), семінари, вебінари, тренінги, майстер-класи тощо.

Оцінка ефективності застосованих новітніх підходів у навчанні на кафедрі акушерства і гінекології № 1 аналізується за результатами поточного та кінцевого оцінювання засвоєння ПРН, анкетування здобувачів освіти, відгуків роботодавців тощо. Якісна медична освіта забезпечується перманентністю навчального процесу і вимагає гнучкості системи у своєчасних рішеннях щодо реалізації зростаючих вимог до спеціаліста-медика.

Список літератури

1. Артьоменко В. В. Ефективність симуляційних методів навчання / В. В. Артьоменко // Журнал управління закладом охорони здоров'я. – 2015. – № 6. – С. 70–76.
2. Волч І. Р. Формування професійних компетенцій у студентів медичних закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання / І. Р. Волч, Г. І. Михайлишин // Компетентнісні підходи у підготовці кадрів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина»: навч.-наук. посіб. / за ред. проф. Л. С. Бабінець. – 2022. – С. 1–5.
3. Гриценко О. Аналіз переваг та недоліків застосування інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх лікарів / О. Гриценко, О. Копчак // Український педагогічний журнал. – 2023. – № 1. – С. 128–132.
4. Гуменна І. Р. Структура готовності майбутніх лікарів до професійної комунікації / І. Р. Гуменна // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – Вип. 1 (38). – С. 101–104.
5. Імплементация симуляційного навчання в об'єктивний структурований клінічний іспит для студентів медичного факультету на кафедрі акушерства та гінекології / І. М. Маланчин, Л. М. Маланчук, В. М. Мартинюк, Л. Є. Лимар // Медична освіта. – 2019. – № 4. – С. 93–97.
6. Козловська І. М. Переваги симуляційного навчання у відпрацюванні практичних навичок і маніпуляцій майбутніх лікарів / І. М. Козловська, О. Б. Колотило, Я. В. Кулачек // Буковинський медичний вісник. – 2022. – Т. 26, № 2. – С. 81–85.
7. Левченко М. Особливості соціальної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу в умовах воєнного стану / М. Левченко, С. Феденько, Ф. Форостян // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2022. – Вип. 52, т. 2. – С. 185–192.
8. Недогібченко Є. Академічна доброчесність: складові елементи / Є. Недогібченко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – С. 13–21. – Режим доступу : http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/6_2017/3.pdf.
9. Остафійчук Д. І. Особливості організації самостійної роботи студентів медичних ВНЗ / Д. І. Остафійчук, Т. В. Бірюкова // Розвиток природничих наук як основа новітніх досягнень у медицині : матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (м. Чернівці, 27 листоп. 2019 р.) / за ред. В. І. Федіва. – Чернівці : БДМУ, 2019. – С. 310–315.
10. Остафійчук С. О. Формування комунікативних навичок у студента-медика / С. О. Остафійчук // Art of Medicine. – 2021. – No. 2. – С. 155–159. DOI 10.21802/artm.2021.2.18.155.
11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
12. Роль викладача вищої школи у формуванні свідомості майбутнього лікаря / О. Павленкова, Л. Каскова, Л. Амосова [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2023. – № 2. – С. 104–106.
13. Сучасний погляд стратегії розвитку вищої медичної освіти крізь призму “hard i soft skills” / Л. М. Маланчук, В. М. Мартинюк, С. Л. Маланчук [та ін.] // Медична освіта. – 2023. – № 2. – С. 51–56.
14. Anderson T. Modes of interaction in distance education: Recent developments and research questions / T. Anderson // Handbook of Distance Education / M. G. Moore, W. G. Anderson, editors. – 2nd rev. ed. – Mahwah, NJ : Routledge, 2018. – P. 129–144.
15. Classrooms' indoor environmental conditions affecting the academic achievement of students and teachers in higher education: A systematic literature review / H. W. Brink, M. G. L. C. Loomans, M. P. Mobach, H. S. M. Kort // Indoor Air. – 2021. – Vol. 31 (2). – P. 405–425. DOI 10.1111/ina.12745.
16. Communication skills for medical students: An overview / R. Ramasamy, S. B. Murugaiyan, R. Shalini [et al.] // Journal of Contemporary Medical Education. – 2014. – Vol. 2, Issue 2. – P. 134–140.
17. Distance education in the professional training of future doctors: pro et contra / О. Herasymenko, Т. Polesova, V. Gerasymenko, N. Kukhareva // TRAUMA. – 2022. – No. 5. – P. 38–40. DOI <https://doi.org/10.22141/1608-1706.5.22.2021.244466>.
18. Kitura H. Ya. Communicative exercises as a component of foreign language professional competence of future doctors / H. Ya. Kitura, I. I. Vorona, N. Ya. Kovtun // Медична освіта. – 2020. – № 4 (89). – С. 85–90.

References

1. Artiomenko, V.V. (2015). Efektyvnist symulyatsiynykh metodiv navchannya [Effectiveness of simulation training methods]. *Zhurnal upravlinnya zakladom okhorony zdorov'ya – Journal of health care facility management*, 6, 70-76 [in Ukrainian].
2. Volch, I.R., & Mykhaylyshyn, H.I. (2022). Formuvannya profesiiynykh kompetentsiy u studentiv medychnykh zakladiv vyshchoyi osvity v umovakh dystantsiynoho navchannya [Formation of professional competencies in students of medical institutions of higher education in conditions of distance learning]. *Kompetentnisni pidkhody u pidhotovtsi kadriv za spetsialnistyu «Zahalna praktyka – si-*

meyna medytsyna» – Competency approaches in the training of personnel in the specialty “General practice – family medicine”. L.S. Babinets (Ed.) [in Ukrainian].

3. Hrytsenko, O., & Kopchak, O. (2023). Analiz perevah ta nedolikhiv zastosuvannya interaktyvnykh metodiv navchannia u pidhotovtsi maibutnikh likariv [Analysis of the advantages and disadvantages of using interactive teaching methods in the training of future doctors]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 1, 128-132 [in Ukrainian].

4. Humenna, I.R. (2016). Struktura hotovnosti maibutnikh likariv do profesiinoi komunikatsii [Structure of future doctors readiness for professional communication]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Pedahohika. Sotsialna robota» – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series “Pedagogy. Social Work”*, 1(38), 101-104 [in Ukrainian].

5. Malanchyn, I.M., Malanchuk, L.M., Martyniuk, V.M., & Lymar, L.Ye. (2019). Implementaciya symuliatciinogo navchannia v ob'ektyvnyi strukturovanui klinichni ispyt dlia studentiv medychnogo fakultetu na kafedri akusherstva ta ginecologii [Implementation of simulation training in an objective structured clinical exam for the medical faculty students at the department of obstetrics and gynecology]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4, 93-97 [in Ukrainian].

6. Kozlovska, I.M., Kolotylo, O.B., & Kulachek, Y.V. (2022). Perevahy symulyatsiynoho navchannia u vidpratsyuvanni praktychnykh navychok i manipulatsiy maybutnikh likariv [Advantages of simulation training in practicing practical skills and manipulations of future doctors]. *Bukovynskyi medychnyy visnyk – Bukovyna medical bulletin*, 2, 81-85 [in Ukrainian].

7. Levchenko, M., Fedenko, S., & Forostyan, F. (2022). Osoblyvosti sotsialnoyi adaptatsiyi zdobuvachiv vyshchoyi osvity do osvitnoho protsesu v umovakh voyennoho stanu [Peculiarities of social adaptation of students of higher education to the educational process in the conditions of martial law]. *Aktualni pytannya humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, 52(2), 185-192 [in Ukrainian].

8. Nedohibchenko, Ye. (2017). Akademichna dobrochesnist: skladovi elementy [Academic integrity: constituent elements]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, 13-21. Retrieved from: http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/6_2017/3.pdf [in Ukrainian].

9. Ostafiichuk, D.I., & Biriukova, T.V. (2019). Osoblyvosti orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv medychnykh VNZ [Peculiarities of the organization of independent work of medical university students]. *Rozvytok pryrodnych nauk*

yak osnova novitnikh dosiahnen u medytsyni – The development of natural sciences as the basis of the latest achievements in medicine: Materials of the scientific and practical internet conference. V.I. Fediv (Ed.). (pp. 310-315). Chernivtsi: BDMU [in Ukrainian].

10. Ostafiichuk, S.O. (2021). Formuvannya komunikatyvnykh navychok u studenta-medyka [Formation of communicative skills in a medical student]. *Art of Medicine*, 2, 155-159 [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 05.09.2017 r. No 2145-VIII [Law of Ukraine On Education dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

12. Pavlenkova, O., Kaskova, L., Amosova, L., Ulasevich, L., & Zelenska, V. (2023). Rol vykladacha vyshchoi shkoly u formuvanni svidomosti maibutnoho likaria [The role of a higher education teacher in shaping the consciousness of a future doctor]. *Aktualni problemy suchasnoi medytsyny: Visnyk Ukrainskoi medychnoi stomatolohichnoi akademii – Actual Problems of the Modern Medicine: Bulletin of Ukrainian Medical Stomatological Academy*, 2, 104-106 [in Ukrainian].

13. Malanchuk, L.M., Martyniuk, V.M., Malanchuk, S.L., Franchuk, U.Ya., & Franchuk, M.O. (2023). Suchasnyi pohliad stratehii rozvytku vyshchoi medychnoi osvity kriz pryzmu “hard i soft skills” [A modern view of the strategy for the development of higher medical education through the prism of “hard and soft skills”]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 51-56 [in Ukrainian].

14. Anderson, T. (2018). Modes of interaction in distance education: Recent developments and research questions. *Handbook of Distance Education*. M.G. Moore, W.G. Anderson (Eds). (2nd rev. ed.). Mahwah, NJ: Routledge.

15. Brink, H.W., Loomans, M.G.L.C., Mobach, M.P., & Kort, H.S.M. (2021). Classrooms’ indoor environmental conditions affecting the academic achievement of students and teachers in higher education: A systematic literature review. *Indoor Air*, 31(2), 405-425. DOI 10.1111/ina.12745.

16. Ramasamy, R., Murugaiyan, S.B., Shalini, R., Venkadapathy, K.V., & Gopal, N. (2014). Communication skills for medical students: An overview. *Journal of Contemporary Medical Education*, 2(2), 134-140.

17. Herasymenko, O., Polesova, T., Gerasymenko, V., & Kukhareva, N. (2022). Distance education in the professional training of future doctors: pro et contra. *TRAUMA*, 5, 38-40. DOI 10.22141/1608-1706.5.22.2021.244466.

18. Kitura, H.Ya., Vorona, I.I., & Kovtun, N.Ya. (2020). Communicative exercises as a component of foreign language professional competence. *Medychna osvita – Medical Education*, 4(89), 85-90.

Отримано 04.03.2024.
Рекомендовано 30.04.2024.

Електронна адреса для листування: malanchuk@tdmu.edu.ua